

## Errata

Wat gebrekkige lay-out en dito zetwerk betreft, spande het nr.5/1983 van het VMT wel de kroon. Uiteraard hiervoor onze verontschuldiging.

### 1. Op p. 73 (2de kolom, 11de regel) werd volgende zin vergeten:

Maar ik sta wel sceptisch tegenover de betoging als actiemiddel en tegenover het geloof in de politieke doelmatigheid ervan als dit middel gekozen wordt om een zo ruim mogelijk platform overeind te houden dat het voor een

ruime 'volksbeweging' overheen politieke, ideologische en levensbeschouwelijke scheidingslijnen aanvaardbaar maakt en een zo breed mogelijke basis op de been kan brengen.

### 2. Op p. 76 (1ste kolom, 7de regel onderaan) komt volgende tekst:

De politiek bewuste kernen van de Vredesbeweging zijn zich daarvan uiteraard bewust. Maar zij gaan het probleem uit de weg in het (juiste) besef dat de brede bevolkingslagen daar (nog) niet aan toe zijn, dat zij rond een radicale, politiek en sociaal-economisch ingevulde, strategie niet concensueel mobiliseerbaar zijn, en dat zij niet op grote schaal bereid zijn de consequenties van een militant vredesengagement voor hun rekening te nemen. Ik citeer André Bogaert die in een interview voor 'De Morgen' (n.a.v. de bedenking dat alleen rond de raketten actie wordt gevoerd en dat bijvoorbeeld de F16-aankopen buiten beschouwing worden gelaten) verklaart: 'Dat is uiteraard waar. Voor het VAKA dan. Een actiegroep richt zich meer op het actuele, mobiliserende punt dan de vredesbeweging (onder verstaan groepen als Pax Christi, IKoVe, IOT) die dieper moet werken, die de gehele problematiek van oorlog en vrede moet bekijken. De actualiteit is de installatie van nieuwe kernwapens, en die problematiek beroert zodanig veel mensen dat daar politieke stof in zit. . . . We proberen de achtergrond van de wapenwedloop, de achterliggende problematiek daarbij te betrekken. Ik vind het heel belangrijk dat we proberen de link te leggen tussen Noord-Zuid-dialoog en wapenwedloop. Maar die link kan je wel aanduiden in boeken, in artikels, op informatie-avonden, maar je kan de band heel moeilijk leg-

gen in de actie. Omdat je dan misschien 2 of 3000 mensen op straat krijgt, maar geen honderdduizenden. Ik vind dat jammer, verkeerd zelfs, maar het is de realiteit.' Precies, dat is inderdaad de realiteit. Maar merkwaardig genoeg wordt daaruit niet de voor de hand liggende conclusie getrokken. Met name, dat indien die link niet in de actie kan gelegd worden, omdat de beweging dan haar massabasis verliest, daaruit dan ook volgt dat er voor een radicale vredesstrategie *geen basis is*, en dat de voorwaarden voor een *doelmatige* strijd dus niet vervuld zijn. Men opteert dan maar voor een *ondoelmatige*, eerder moralistische en sentimentele dan politiek efficiënte, massale demonstratie; een demonstratie op basis van zo'n *vaag, oningevuld of ambigu* platform dat quasi iedereen er zich kan in vinden, maar daardoor dan ook in hoge mate politiek vrijblijvend is. Daarmee is dan wel de *massa* gewonnen, maar daarom nog niet de *zaak* gediend. Wat intussen voldoende duidelijk gebleken is. Het antwoord hierop zal wel gegeven worden in termen van de 'stepping stone'-, de 'detonator'- of de 'olievlek'-theorie. De betoging is een 'eerste stap', het is het 'vuur aan de lont' dat naar een kettingexplosie moet leiden, het is een 'zichzelf uitzaaïende olievlek'. Maar die 'theorie' is ter linkerzijde al veel te dikwijls naïef wensdenken gebleken om onverdacht haanteerbaar te zijn. Een nuchter waarnemer geeft

daarvoor — in tegenstelling tot de 'true believers' die er hun socio-morele regels in investeren — geen cent. Het is immers sociaal-psychologisch grotesk te veronderstellen dat de brede bevolkingsgelederen die nu wel tot morele slogans maar (nog) niet tot een politiek en sociaal-economisch radicaal engagement bereid zijn dat morgen of overmorgen door één of andere magische psychische metamorfose ('progressieve bewustwording') wel zouden zijn.

In hetzelfde interview in 'De Morgen' zegt de VUB-polemoloog Stouthuysen: 'Aan de basis blijft het verder leven. De Vredesbeweging is meer dan af en toe een betoging. Maar ik vermoed dat het inderdaad een proces van vrij lange termijn is eer de dieper tastende kritieken op het defensiebeleid algemeen ingang vinden.' Ik denk dat hier moet aan toegevoegd worden: *theoretisch* is de vredesbeweging inderdaad meer dan af en toe een betoging, *praktisch* en *politiek* vooraansnog niet, en, *bij de huidige opstelling en actievormen*, zal het niet alleen nog erg lang maar nog eeuwig duren eer die kritieken algemeen ingang vinden en tot adequate politieke inspraak leiden. Niets wetligt de hoop op de komst van een *radicale* of '*revolutionaire*' massa in het ideologisch en psychosociaal klimaat van de hoogindustriële-maatschappij-in-crisis. Een bevolking die zonder noemenswaardige weerstand groot-scheepse rooibouw door het grootkapitaal en zijn politieke handlangers op zijn inkomen laat plegen, en zijn arbeidszekerheid, zijn sociale zekerheid, zijn collectieve verworvenheden laat aantasten; een bevolking die ongestoord haar volksvertegenwoordiging naar huis laat sturen of voor schut laat zetten; een volksvertegenwoordiging die bovendien reeds lang nog nauwelijks haar electorale basis in een zinnige betekenis van het woord 'vertegenwoordigt'; een bevolking en een partijwezen die reeds decennia zonder indigestie slikken dat het defensie- en buitenlands beleid voor 99% buiten hen om wordt bepaald en doorgedrukt; met een sociaal-democratie die zich enkel dan tegen dat beleid uitspreekt (evenals tegen het gevoerde sociaal-economisch beleid) als zij geen regeringsverantwoordelijkheid draagt; zulke bevolking zou 'plots' wakker worden en haar 'vredeswil' een *radicale* en *drastische politieke invulling* geven? *Neeen, zulke bevolking, zulke volksvertegenwoordigers, zulke sociaal-*

*democratie, krijgen in de grond van de zaak alleen maar de nucleaire holocaust-dreiging en de raketten die zij verdienen. Zij reageren in hun praktisch vrijblijvende vredesdroom tegelijkertijd hun onmondige politieke machteloosheid én hun puur moralistische en sentimentalistische revolve af. Waarbij ik op het anticipeerbaar antwoord dat dit een 'eezijdige' belichting van het fenomeen is, wil zeggen dat het dan in elk geval die 'zijde' betreft die dringend aan belichting toe is: en wel aan een zo *scherp* mogelijke belichting. Omdat zij voor een kritische evaluatie van de vredesbeweging van wezenlijk belang is. Nuchtere efficiëntie-overwegingen zijn nu eenmaal steeds het zwakste punt van emancipatorische en progressieve sociale bewegingen indien zij al niet volledig getaboëerd worden.*

Maar, zal men tegenwerpen, was het dan *bij voorbaat* zo *irreëel* om toch *echte politieke effecten* van die betoging te verwachten? Van zo'n massademonstratie moet toch *serieuze druk* op de CVP en op de regering uitgaan, al was het maar vanwege de pressie van de organisatorische basisachterban en het electoraat? En waarom zou het illusoir zijn om van een miljoenenprotest in Europa drukeffect op de Europese regeringen, op de Reagan-administratie, op de Navo en het Warschaupakt, op de onderhandelaars in Genève te verwachten? Het antwoord lijkt mij simpel. Op internationaal vlak is het inderdaad pijnlijk irreëel te verwachten dat militaire, economische en politieke beleidsbepalende haviken hun op keiharde belangen en doelstellingen gefundeerde politiek wezenlijk door 'vredesbetogingen' zullen laten beïnvloeden, en niet alleen 'pijnlijk irreëel' maar ronduit 'stompzinnig'. En op nationaal vlak was gemakkelijk voorspelbaar dat van de hoger genoemde zes posities enkel de laatste twee een kans op politieke doorvoering maakten: een tijdelijk uitstel van de definitieve plaatsingsbeslissing ('om de kansen op resultaat van de Geneefse onderhandelingen nog wat ruimte te bieden' en/of om de Russen de gelegenheid te bieden vooraansnog een gebaar hunnerzijds te stellen'). Dat zat er namelijk politiek in. Niet alleen vanwege de opstelling van het ACW, een deel van de CVP-partijbasis, en een aantal bij de CVP aanleunende organisaties. Maar ook vanwege de reticentie van de regeringen van kleine Europese landen om als eersten het definitieve schot voor te toegeven. En van-

wege de komende Europese verkiezingen. Men kan dit uitsel dus als een 'resultaat' van de Vredesbeweging beschouwen. En dan nog maar ten dele. Maar dan wel een *cynisch* resultaat waarmee de Vredesbeweging eerder een neus gezet dan gelauwerd werd. Immers, wat is met dat uitsel gewonnen? Het vergde van de regering en van de CVP-top niets dan een kleine (voor de hand liggende) herinterpretatie van het Navo-dubbelbesluit dat ongehandeld uit de confrontatie komt. Een herinterpretatie van de aanvankelijke limietdatum voor de Geneefse onderhandelingen, en een herinter-

pretatie van de taxatie van 'kansen op onderhandelingsresultaten'. Maar dat verandert aan de krachtlijnen en doelstellingen van het gevoerde beleid geen jota. De Navo-politiek wordt voortgezet. En vanuit de optiek van VAKA werd niet alleen niets bereikt (vgl. Bogaert: 'we zullen niet rusten vooraleer Europa een kernwapenvrije zone is', 'de strategie van eenzijdige ontwapeningsstappen is niet naïef', 'de Vredesbeweging zet haar strijd voort tot de regering blijkt datgene te eerbiedigen wat ze zegt te verdedigen: onze democratie en onze democratische besluitvorming'), maar werd een enorme plets in het water gegeven.

3. Ten slotte moeten we nog vermelden dat op p. 78 e.v. Van den Enden dient te staan i.p.v. Van Den Enden.